

A vibrant, stylized illustration of a mountainous landscape. In the background, jagged mountains with snow-capped peaks rise against a blue sky with a few birds. A winding river flows through the center of the scene. On the left, a small, simple house is nestled among green trees with red fruit. On the right, a tall, multi-tiered stone tower with arched openings stands prominently. A path leads from a small yellow house towards the tower. The overall style is reminiscent of traditional folk art or children's book illustrations.

Алæмæты фæрдыг

Æддаг цъарыл
Стеблина Ритæйы
конд нывтæ

*Нæ зынаргъ хæлæрттæ, сымах
бакæсдзыстут æмæ фендзыстут аивадон
Лицейы эстетикон хайады 3-æм къласы
ахуырдауы ирон адæмон аргъау
«Алæмæты фæрдыг»-ы бындурыл конд
иллюстрацитæ.*

*Аргъау фыст æрцыд Цæгат Ирыстоны
наукон-иртасæн институты кусджыты
руаджы экспедицийы рæстæджы.*

Чиныг саразыны хьуыды
сэвзæрыны фæдыл зæрдиаг арфæ
кæнæм Республикон аивадон
лицейы сæргълæууæг Ходты
Фатимæйæн

Чиныг ирон адамон аргъауы
бындурыл æмæ пластилинай
конд куклатаæ æмæ дзауматаæ
саразыны хъуыды æххæстгонд
æрцыд эстетикон хайады
сæргълаууæг, Цæгат Ирыстоны
наукон-иртасæн институты
кусæг, проекты режиссер æмæ
сценарист

**Æлборты Ланæйы
фæрцы.**

Стыр бузныг зæгъæм Цæгат
Ирыстоны након-иртасæн
институты хистæр након
кусæг, филологон зонынады
кандидат, фольклорист, ирон
адæмон аргъауы иртасæг

Сокаты Дианæ

Вайнеры чызгæн

аргъауы текстæ æмæ йæ
мидис бамбарын кæнынæн
бæстон консультацитæ кæй
радта, уый фæдыл

Стыр бузныг зæгъæм Цæгат
Ирыстоны наукон-иртасæн
институты филологон
æвзагзонынады хайады хистæр
наукон кусæг, филологон зонынады
кандидат **Моргуаты Ларисæ**
Батрадзы чызгæн аргъауы
ирон вариант стилистикон
æгъдауæй кæй сраст кодта, уый
фæдыл.

Бузныг ма зæгъын æмбæлы
Цæгат Ирыстоны наукон-
иртасæн институты наукон
кусæг, филологон зонынады
кандидат **Дзапарты**
Елизаветæ Борисы
Чызгæн аргъау уырыссаг
æвзагмæ тæлмац кæнынаен кæй
баххуыс кодта, уый фæдыл

Ирон адамон аргъауы цаутæм гæсгæ
«Алæмæты фæрдыг»

Цардысты æмæ уыдысты æртæ
æфсымæры æмæ хо. Лæппутæ
цуаны цыдысты: куы-иу цы
æрхастой, куы цы. Иу хатт
цуанмæ цæугæйæ сæ хойæн
зæгъынц:

– Макуыдæм ацу, хæдзары арт
бамынæг кæнын ма бауадз.

Чызг-иу хæдзары иунæгæй куы баззади, уæд-иу æм æрцыдысты Хур æмæ Мæйы чызджытæ: иумæ-иу æлвыстой, хъазыдысты, хъæлдзæг ныхæстæ кодтой.

Уыцы бон чызг уæлдай арæхдæр абæрæг-абæрæг кодта хæдзары арт. Дыууæ хатты йæ бабæрæг кодта, уый фæстæ чызджытимæ хъазыныл фæци. Уыцы рæстæджы Хуры чызг фæдта, арт кæй ахуыссыди уый, æмæ дзы алаæмæты фæрдыг баппæрста. Фæрдыг арты æрттывд кодта. Æртыккаг хатт дæр та фæкаст чызг артмæ, фæлæ йæ нæ бамбæрста, ныр зынджы бæсты фæрдыг кæй æрттивы, уый.

Изæры Хур æмæ Мæйы чызджытæ ацыдысты сæхимæ.
Чызг та æввахс бауади артмæ æмæ дзы федта æрттиваг
аламæты фæрдыг. Фелвæста йæ æмæ йæ йæ дзыппы
авæрдта. Фæтарст йе ‘фсымæртæй, уæлхæдзармæ
слыгъд æмæ афæлгæсыд. Дардмæ федта лæгæтæй
фæздаг цыд. Уым цард уæйыг. Чызг æм бахъæр кодта:
– Дæ хорзæхæй, зынг мæ хъæуы æмæ мын дæ зынгæй
бахай кæн.

Уæд уæйыг йæ усмæ бадзырдта:

– Не `фсин, сыхырнайы фæнык хахуыйы цъæрттимæ
ныккæ, æмæ йын уый радт.

Уæйыджы ус чызгмæ сыхырнайы рахаста зынг
дыууæрдæм цæгъдгæ.

Чызг цингæнгæ уади хæдзармæ æмæ нæ бафиппайтта,
сыхырнайæ фанык калди æмæ фæд кодта, уый. Афтамæй та
уыцы фæдмæ гæстгæ усейыг сфæнд кодта ссарын æмæ бахæрын
Санеты (афтæ хуындис чызджы ном). Санет хæдзары арт
скодта, уалынмæ æфсымæртæ дæр фæзындысты.

– Ай мах арт нæу! – загътой æфсымæртæ æмæ йæ ахуыссын
кодтой.

Сæхæдæг ногæй сарт кодтой, æхсæвæр æрцæттæ кодтой æмæ
фынджы уæлхъус æрбадтысты. Уалынмæ сæм уæйыг æрцыд
æмæ уымæн дæр се`хсæвæрæй бахай кодтой. Фæстæдæр чызг
æдтæмæ куы ахызт, уæд усейыг дзуры æфсымæртæм:

- Уæ хойы уын хæргæ кæндзынæн.

Фсымæртæ фæгæппытæ кодтой сæ бынæттæй æмæ хъуамæ
абырстаиккой усейыгы, фæлæ сæ бон фæзмæлын дæр нал баци –
уæйыг сæ фестын кодта æртæ стыр дуры.

Уый фæстæ уæйыг `нхæлмæ кæсын райдыдта чызгмæ.

Санет рацөйөздөхт йе фсымөертөем өмөө уазөгмөө, афтәмәй мыст йә размә рауад. Радзырдта чызгән цытә бакодта уөейыг йе `фсымөертән, өмөө цы хъавы бакәнынмә йемә. Стәй йын радта сәрвасән, хәрынкъя, сау дур, айдән әмә йын загъта:

– Лидзгә кән ардыгәй. Ацы дзаумәттә дын әххуысгәнәг уыдзысты.

Чызг сә райста әмә лидзынмә фәци. Мыст та уыцы рөестөеджы райдыдта гәппытә кәнын, цыма уый Санет архайдта, уыййау.

Уәйыг бацыд Санеты агурәг, әмә йын йә бәсты мысты куы федта, уәд әй бамбәрста сайд ыл кәй әрцыд. Басырдта мысты әмә йын йә къуди ахордта. Мыст ма әнә къудийә тыххәй раирвәзт. Уәйыг чызджы фәстә ныййарц.

Авд хохæй ахызт Санет. Æстæм
хохыл æй уæйыг æййафын
байдыдта.

Чызг сæрвасæн аппæрста, æмæ
уæйыджы раз тархъæд фестад.
Уæйыг бауадзыг, фæлæ стыдта
зæххæй бæлæстæ æмæ раирвæзт
хъæдæй.

Дарддæр фæсурæ уæйыг чызджы,
фейафы йæ.

Чызг сау дур аппæрста, æмæ уæйыджы
размæ сау салд цад фестад. Уæйыг та
басур, фæлæ æрчыцыдта æмæ быргæ-
бырын сау ихы сæрты ахызт. Чызгмæ
та фæввахс кæны.

ЧЫЗГ та лидзга-лидзын
хæрынкъа аппæрста, æмæ
уæйыджы размæ цыргъ æфсæн
къæдзæхтæ фестад. Фæсур та и
уæйыг, фæлæ къæдзæхты сæрты
агæпп ласта, æмæ та феййафы
Санеты.

Чызг аппæрста айдаен. Уæйыджы
тæккæ размæ айдаенæй къул
февзæрдис.

Фæуадзыг та ис, фæлæ йæ батайын
кодта уыцы къул æмæ дарддæр
фæсурæ Санеты.

Чызг дзæвгар адард уæйыгæй æмæ
бахæцца иу быдырмæ. Уым уæлхохæй иу
ус каст, æмæ йæм чызг дзуры:

– Нана, нана, фæндаг дæм кæуылты у?

– Дæ разы боцкъатæ байдзаг кæн дæ
цæстыты сыгæй æмæ дын бацамонон.

Чызг сæ йæ цæстыты сыгæй байдзаг кодта,
æмæ йæ уæд ус йæ бæндæнæй сласта.

\

Уæдмæ уæйыг дæр бахæцца уыцы
бынатмæ æмæ дзуры:

– Мæ мады хай, фæндаг дæм кæуылты у?

– Дæ разы боцкътæ байдзаг кæн дæ
цæстыты сыгæй, æмæ дын бацамонон.

Уæйыг кæуын цы у уый нæ зыдта æмæ
боцкътæ тыххæй-фыдтæй байдзаг кодта
донай. Ус æм бæндаен æруагъта. Уæд чызг
ныцъцъæхахст ласта.

- Цы кодтай? - Дзуры йæм ус.

– Мæ мады хай, æз уымæй лидзын, ды та йæ ардæм ласыс?

– Дæ разы хæсгард рахæсс, тæрсгæ ма кæн.

Чызг хæсгард рахаста. Уæйыджы ма гыццыл хъуыди, афтæ ус бæндæн алыг кодта. Уæйыг денджызы ныххауд æмæ ныммард.

Санет цæрынтæ байдыдта уыцы
усмæ. Иубон ын ус радта аст
уатæй дæгъæлтæ, йæхæдæг
сугмæ ацыд. Авд дуары дæр
байгом кодта Санет, стæй уæд
æстæм дуары рад дæр æрцыд.

Æстæм уаты мидаæg ницы уыдис,
æрмæст уыди мæрдтæй йе‘дзаг. Уыдон
уыдысты зæронд усы хæстæджытæ.
Се`хсæн уыди сывæллоны мард. Чызг
æй йæ алаæмæты фæрдыгæй асæрфта,
æмæ сывæллон скуыдта. Иннæты дæр
фæрдыгæй асæрфта, æмæ уыдон дæр
райгас сты, æмæ хъазт сарæзтой.

Чызг зæронд усы ссардта æмæ йын зæгъы:

– Дæ мæрдты дын райгас кодтон!

Усы нæ бауырныдта. Дыккаг хатт та йæм бадзырдта Санет:

– Дæ мæрдты дын райгас кодтон!

Æртыккаг хаттæн ус рацыд. Чызг кæй райгас кодта, уыдонæн афтæ зæгъы:

– Æрбацауы уæ мад æмæ мын фырцинæй исты кæндзæн.

Уæд зæронд усы хæстæджытæ чызджы бамбæхстой.

Ус куы федта, йæ мæрдтæ райгас сты, уæд ныхъхъæр кодта:

– Кæм ис мæ дзуар?!

Чызджы йын йæ размæ ракодтой. Ус æй æртæ ныхъуырды акодта, æртæ хатты йæ раппæрста фæстæмæ.

Уыйадыл зæронд ус чызгæй йæхицæн
дзуар скодта, хицæн хæдзар ын рахай
кодта æмæ йæм уырдаæм зылд. Иу хатт
усы чызджытæ дæр сфæнд кодтой
Санеты бабæрæг кæнын æмæ йемаæ
ацыдысты. Сæхи хорз фæдтой æмæ сæ
зæрды хъазын æрыфтыд. Уæд сæ иу
зæгъы:

– Æнгуырстуан уæ чи аныхъуырдаæн?

Санет аныхъуырда
æнгуырстуан æмæ амард.

Усы чызджытæ, йæ къæхтæ
хæрдмæ, йæ сæр бынмæ,
афтæмæй сæвæрдтой Санеты
æмæ рацыдысты.

Дыккаг бон зæронд ус афтæмæй куы
бауыдта йæ дзуары, уæд æй куыд
æмбæлы, афтæ æрæвæрдта. Йæхæдаг
рацыд æмæ йæ чызджытæм фæзагъд
кодта. Санетæн та сыгъзæрин чырын
балхæдта æмæ йæ уым æй нывæрдта...
Уæдæй фæстæмæ йын алы бон
хæринаг хаста, куыд æгасæн, афтæ.

Иу къулбадаг ус уырдаем æввахс
цард. Уый-иу фæныкæй
цæрвæхсидæн йæхицæн сарæзта
æмæ-иу уый хордта. Цы зæронд
куыдз æм уыди, уый та-иу æм
æнхъæлмæ каст йæ уæлдæйттæ
ахæрынмæ.

Иу рæстæг куыдз ыссардта Санет
сыгъзæрин чырыны кæм хуыссыди, уыцы
бынат, æмæ чызджы марды уæлхъус цы
хæринаг уыд, уый-иу бахордта. Стæй-иу
сæ хæдзармæ æфсæстæй æрцыд, æмæ-иу
къулбадæг усы уæлдæйттæм нал касти.

Иу бон къулбадæг ус йæ куыдзы къахыл
æндах бабаста æмæ йæ фæдыл ахъуызыди.
Кæсы æмæ уæртæ чызг sygъзæрин чырыны
æвæрд, йæ разы та хæринагтæ.

Къулбадаг ус чызджы рахаста
сæхимæ. Хæдзары йæ рудзынгы цур
æрбадагау кодта, радта йæм судзин
æмæ æндах, цыма хуыйгæ кæны,
уыййау.

Уыцы рæстæджы цалдæр лæппуйы
къулбадог усы хæдзары цур худ
къуырынæй хъазыдысты.

Лæппутæн сæ иуы худ схауд
рудзынгмæ.

Лæппу йæ худы фæдыл бацыд æмæ дзуры:

– О, уæртæ дзæбæх чызг, мæ худ ма мын раппар.

Къулбадаг ус чызджы цур бамбæхст æмæ йæм æй йæ бæсты рудзынгæй раппæрста.

Дыккаг хатт лæппу барæй бæппæрста йæ худ æмæ та уый æфсон чызгмæ дзуры:

– Бахатыр кæн, фæлæ ма мын мæ худ раппар.

Раппæрста та йæм æй къулбадаг ус ногæй.

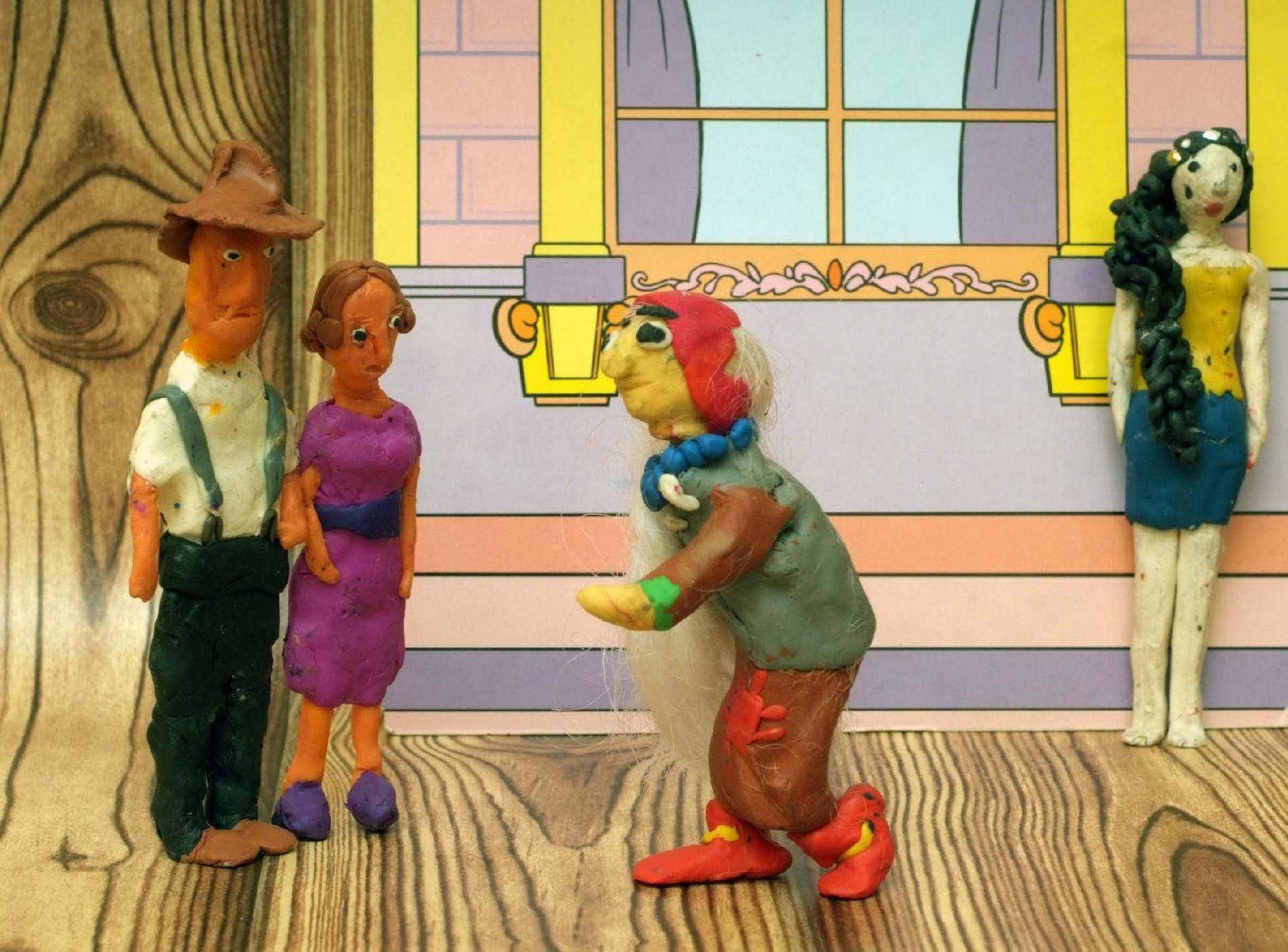

Лæппутæ сæ хъазт фесты æмæ сæ хæдзæрттæм ацыдысты. Худы хицау та йæ мад æмæ йæ фыдæн загъта:

– Абон иу чызджы къулбадаг усмæ федтон, æмæ мын æй усæн куы нæ ракурат, уæд уæ фæлидздзынæн.

Дыккаг бон чызггур бацыдысты
лæппуйы бинонтæ къулбадаг усмæ.
Къулбадаг ус чызджы фæскъул
слæууын кодта, цыма йæ не ‘ргом
кæны, уыййау. Афтамæй бафидыдтой.

Иу бон лæппу абæрæг кодта Санеты.
Æрлæууыд йæ цуры æмæ йæм дзуры:

- Чызг, де`ргом ма мæм раздах, дæ
хорзæхæй!

Нæ йæм разылди чызг. Лæппу йæ
батæпъпъ кодта, æмæ чызгы хъуырæй
æнгуырстан схауд. Чызг райгас и...

Чызг куыддоер райгас, афтæ
уæйыгы хинты тых дæр фæцис,
æмæ æртæ дуры ногæй
фестадысты Санеты `фсымæртæ.

Санет йæ зæронд усы æркодта,
фæдзырдта йе ‘фсымæртæм дæр, æмæ
бафидыдтой. Чындзæхсæв скодтой
æмæ цæрынтæ байдыдтой.

Кæрон

Аргъауы хъайтарты аразыны процесс цауы Аелборты
Ланайы амаэ Стеблина Ритаейы разамындаей.

Аргъауы
хъайтарты
сурæттыл куыст
куыд цыд

Нæ хуызисæг, хирург
æмæ къамисæг —
Владимир Майоров

*Базонгæ уæм нæ аргъауы хъайтарты
иллюстрациты саразджытимæ –
Республикон аивадон Лицейы эстетикон
хайады 3-аг «В» къласы ахуырдаутимæ
æмæ се 'ххуысгæнджытимæ 1-аг «В»
къласæй.*

Тедеты София –
Санет æмæ йе ’ртæ æфсымæры
куклаты саразæг

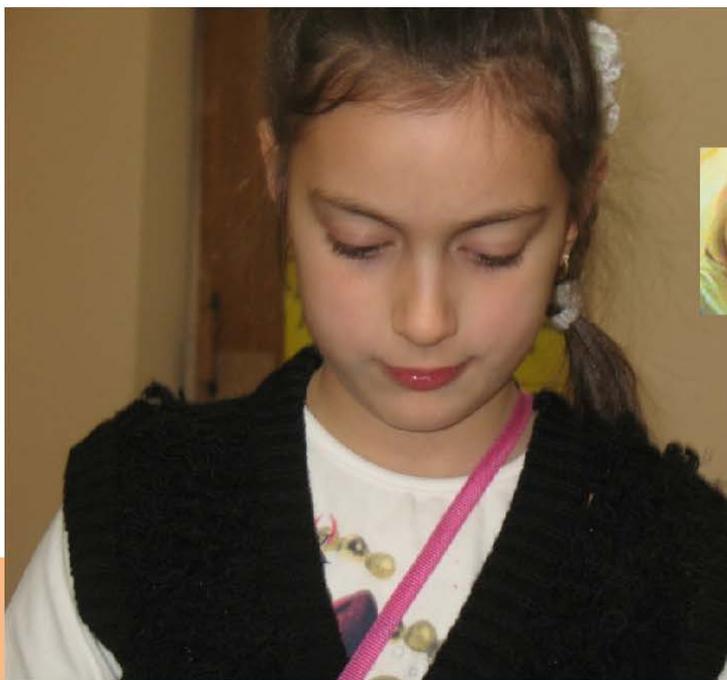

Хъалагаты Георгий
– усгуры куклайы
саразæг

Диана Зайцева –
Хуры æмæ Мæйы
чызджыты, саджы
куклаты аразджытæй
сæ иу.

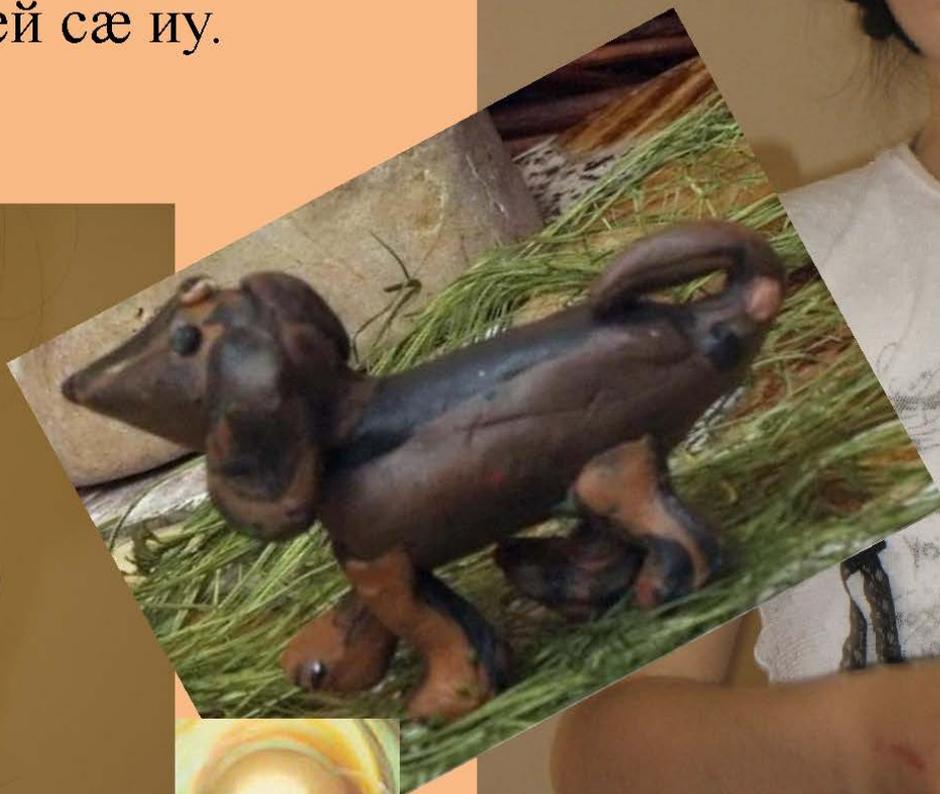

Диана Саркисянц –
Мæйы чызджы
куклайы аразджытæй
сæ иу.

Дзгъойты Лаурæ –
Санет (ас чызджы),
куыдзы æмæ
мысты куклаты аразæг.
Мæйы чызджы куклайы
аразджытæй сæ иу.

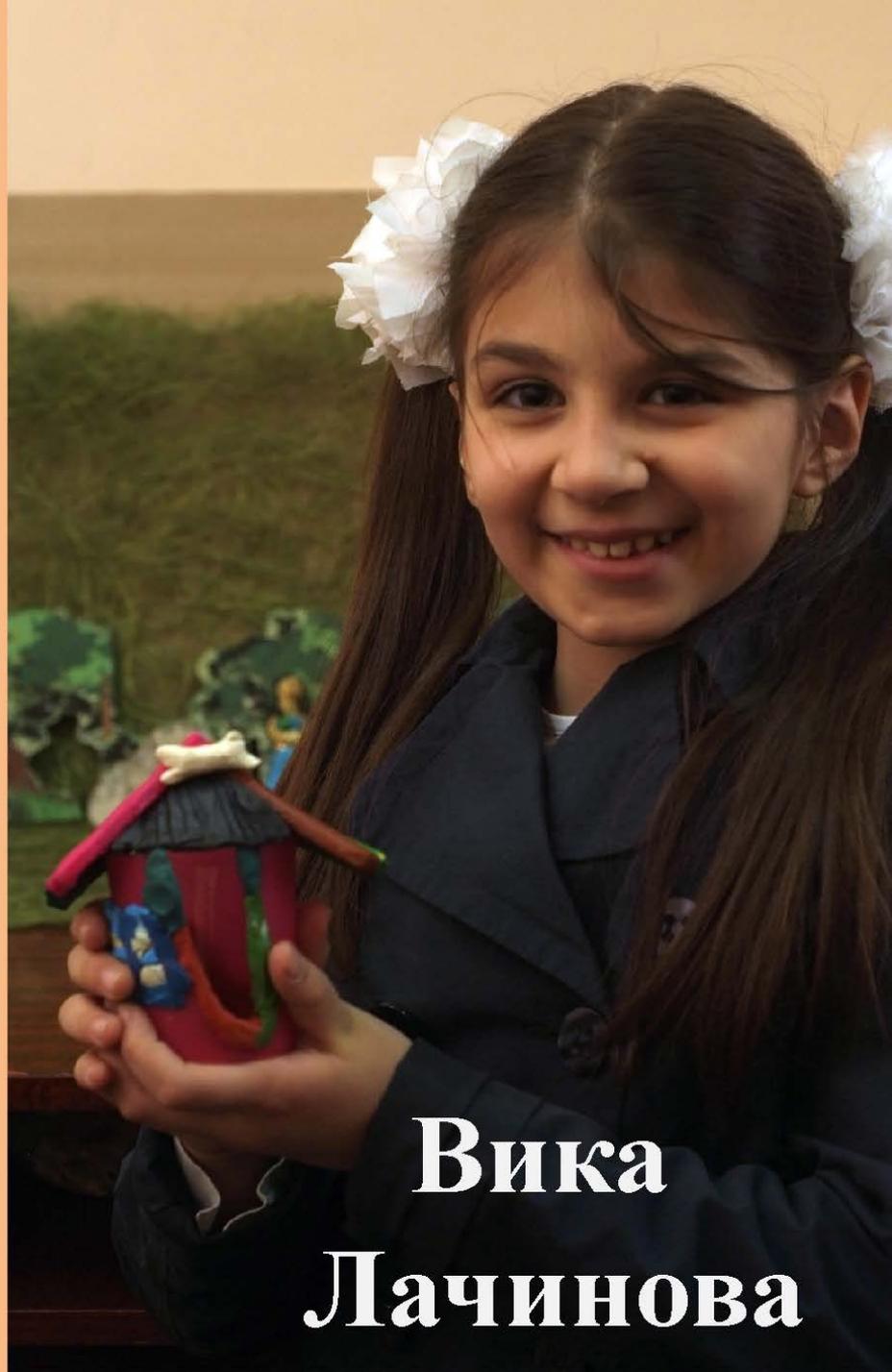

**Мамайты Аминæ –
усгуры ныйарджыты
æмæ уæйыджы
куклаты саразæг**

Лачинова Вика –
куыдзы хæдзары
саразæг

Вика
Лачинова

1-æм къласы
ахуырдау
Битарты Димæ
йæ мадимæ –
къулбадæг усы
куклайы
сараджытæ

1-æм къласы
ахуырдау
Токазты Георгий
йæ мадимæ –
зæронд усы куклайы
сараджытæ

Не 'ххуысгæнджытæ

Нæ хуызисæг -
Владимир Майоров

Къамисæджы сфæлдыстад

Проекты нывгәнәг әмә
декоратор - 14-әм ськоләйы әмә
107-әм рәвдауәндоны кусәг
Рита Стеблина.

2013 аз.

г. Дзæуджыхъæу.

